

ÅNYO.

ETT BILDVERK OM FÖRBANNADE MISSÖDEN
OCH ÄLSKADE BEDRIFTER I SVENSK HISTORIA

ANDERS SÖDERBERG

/ Examensarbete 2008. Masterprogrammet i design 120 hp. HDK – Högskolan för Design och Konsthantverk
vid Göteborgs Universitet. / Degree project 2008. Masters programme in design 120 hp. HDK – School of
Design and Crafts at the University of Gothenburg / Examiner: Martin Farran-Lee.Handledare: Sara Lund
Extern handledare: Camilla Iliefski. Opponent: Jörgen Nordqvist /

HDK

SAMMANDRAG

Historien kan definieras som vår förflutna verklighet. Där finns ledtrådar till varför vår kultur och vårt samhälle ser ut som det gör. Ledtrådar till varför revolutioner uppstår eller varför dramaserien Rederiet slutade sändas. Alla historiska utvecklingslinjer har lett fram till den verklighet vi lever i idag och detta projekt belyser några ögonblick på vägen.

Jag upplever att svensk kultur- och samhällshistoria ofta presenteras på ett onyanserat och likriktat sätt. Det saknas en variation i utbudet av tryckta medier, vilket jag tror grundar sig i bristen på estetisk mångfald. Mitt examensarbete är en reaktion på det. »Ånyo« är ett illustrationsprojekt som bygger på nedslag i svensk historia. Projektet har resulterat i en bok med illustrationer och tillhörande texter som tillsammans behandlar ett brett urval av historiska personer och händelser. Nu och då, stort och litet, missöden och bedrifter. Syftet är att öka intresset för ämnesområdet, via en förutsättningslös och lustfylld inkörsport till svensk historia.

ABSTRACT

History can be defined as our reality that has passed. There are clues to why our society and culture looks the way it does. Clues to why revolutions emerge or why a certain soap opera is not on anymore. All historical routes and lines of development have brought us to where we are today – and this project illustrates some few moments on this route.

I sense that The Swedish history is often presented without nuances and in a narrow-minded way in printed media. There is a lack of variation and varieties – partly based on conformity in aesthetics. My project-work is my reaction on this. »Ånyo« (Again) is a project that illustrates touchdowns in Swedish history. The result is a book with pictures and texts on a broad selection of historical persons and events. Now and then, large and small, mishaps and achievements. The purpose is to increase the interest for the subject – via an unprejudiced and entertaining entrance to Swedish history.

Andreas Lilja på Palmeblads, Charlotta Folkelind på Map, Björn Dahlbäck, Sara Lund, Camilla Iliefski, Martin Farran-Lee, Åsa Dahlbäck, familj, vänner, och musik. Tack!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<i>01</i>	<i><u>INLEDNING: BAKGRUND</u></i>
	<i>NÄR HISTORIA VÄCKER INTRESSE</i>
<i>02</i>	<i>PROJEKTETS FÖRUTSÄTTNINGAR</i>
	<i><u>IDENTIFIERAT PROBLEM: PROBLEMFÖRMULERING</u></i>
<i>03</i>	<i>MÅL</i>
	<i>SYFTE</i>
	<i><u>RESULTAT: ÅNYO</u></i>
<i>04</i>	<i>RESULTATET SOM LÖSNING PÅ PROBLEMET</i>
	<i>RESULTATET I BILD</i>
<i>13</i>	<i><u>DISKUSSION: RESULTATET I ETT STÖRRE SAMMANHANG</u></i>
	<i>ARBETETS KVALITETER; FÖRTJÄNSTER OCH BRISTER</i>
	<i>REFLEKTION KRING DEN EGNA PROCESSEN</i>
<i>14</i>	<i><u>LÄSTIPS OCH KÄLLFÖRTECKNING</u></i>
	<i><u>BILAGOR:</u></i>
<i>15</i>	<i>1. MOODBOARD</i>
<i>16</i>	<i>2. MOODBOARD</i>
<i>17</i>	<i>3. ILLUSTRATIONSPROCESS</i>

- **Klädkoder.** När Göteborg arrangerade EM i friidrott 2006 passade Turkiet på att visa upp sin hipa landslagsdress.
- **Hundar.** Enligt Statistiska Centralbyrån finns det ungefär 730.000 i Sverige.
- **Marie De la Gardie.** I mitten av 1600-talet blev Marie en av de första kvinnliga storföretagarna i Sverige; med allt från handel och jordbruk till industri och gruvarbete.

INLEDNING: BAKGRUND

Allt har sitt ursprung i det förflutna. Där finns ledtrådar till hur det land vi lever i har vuxit fram och blivit till vad det är idag. Ledtrådar till varför klädkoder uppstår, hur könsroller formas och maträtter uppfinns. Det meningslösa kriget mellan israeler och palestinier har sina rötter där. Precis som den förmodade orsaken till varför just hunden blev ett sällskapsdjur. Vårt förflutna tar aldrig slut. Det fortsätter att växa; att åldras och förändras så länge vi gör det.

Historia kan definieras som »Dels den förflutna verkligheten, dels beskrivningen och utforskningen av denna verklighet. Säreget för historia är att den verklighet som skall utforskas inte direkt kan iakttas eller nås genom experiment utan måste utforskas genom de spår människor i det förgångna lämnat efter sig.« (Birgitta Odén, Nationalencyklopedin)

För att förstå vår samtid, vilket de flesta av oss oavbrutet försöker, behöver vi också förstå vart vi kommer från – vårt förflutna. Människans universella behov av att försöka göra det går långt tillbaka i tiden. Bibliska och naturvetenskapliga budskap beskriver motstridigt världen och människans uppkomst. Folksägnar, sagor och myter försöker göra detsamma. Vissa har förts vidare genom tal, andra genom skrift. Världens troligtvis äldsta skrift har hittats i sumeriska staden Uruk (i dagens Irak). Gammal bokföring i lera från cirka 3 200 före Kristus. Andra konkreta spår av det förflutna är arkeologiska och kulturhistoriska fynd såsom gravfält, byggnader, textilier, skepp och bruksföremål. Spåren av människans förflutna är såklart oräkneligt många.

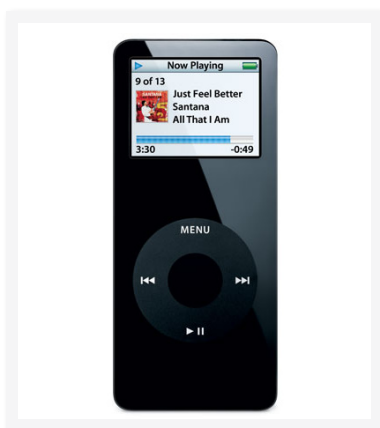
Men vad är det då som gör en händelse eller en person historisk? Vissa blir ihågkomna för sina missöden och andra för sina bedrifter. Vissa händelser ser vi tillbaka på med glädje och andra läser vi om med skam. Trots att vi inte kan göra något åt dem. Vi är alla en del av historien med de spår vi lämnar efter oss, även om historieskrivningen väldigt sällan redovisar det. Det är historiker och andra yrkesgrupper som konstruerar den förflutna ordningen, de bestämmer vad som räknas som historia. Men det är inte samma sak som vad som definierar den. Du är lika mycket historia som Marie De la Gardie och Ebba Grön.

Historia blev etablerat som självständigt undervisningsämne redan då den svenska folkskolan grundades 1842. Då handlade undervisningen om biblisk och nationell historia. I början av 1900-talet förflyttades fokus till statsidealism och hjälteidentifikation av kungar och krig. Femtio år senare tappade historieundervisningen mark. Då etablerades samhällskunskapsämnet, en clash av flera ämnesområden, som än i dag präglas av en objektivistisk kunskapsyn.

Vår kollektiva uppfattning om historia som ämnesområde är såklart påverkad, i värsta fall infekterad av åren i skolan. Jag antar att de flesta av oss som gått i grundskolan kopplar samman historia med rätt så onyanserade kunskapskrav. Krav som är kopplade till en föreställning om vad vi borde känna till om historien – årtal, plats och person – snarare än lust inför vad historien har att berätta i ett större perspektiv. Som till exempel vilka konsekvenser personer och händelser har haft på det samhälle de verkat i och hur det i sin tur påverkat nästkommande generationer. Jag talar om själva lärdomen. Vad vi kan lära av historien. För om vi helt förlorar intresset för att se tillbaka går vi också miste om kunskap – ett viktigt verktyg för att forma framtiden. Vi riskerar alltså att göra om samma misstag, igen och igen och igen och igen och igen.

NÄR HISTORIA VÄCKER INTRESSE

När jag gick i grundskolan var jag hopplöst ointresserad av historia. Axel Oxenstierna, Wennerströmsaffären (ej butik) och Slaget vid Poltava – ingenting var intressant. Varken det tryckta utbildningsmaterialet eller den lärarledda pedagogiken. Det var först när jag började söka kunskap på egen hand som intresset till ämnet kom igång på ett mer förutsättningslöst sätt. Jag kom i

- **Skolåren.** Under mitten av 1900-talet blev historieämnen en del av samhällskunskapen. Sammanslagningen gjorde att ämnet förlorade sin tidigare centrala roll.
- **I-Pod.** Förra året vann P3 Dokumentär Svenska Poddradiopriset. Programserien om svensk historia går att ladda ner kostnadsfritt som mp3-fil till din musikspelare.
- **Populär Historia.** En tidskrift som fick igång mitt intresse.

kontakt med *Populär Historia* för ett par år sedan. En populärvetenskaplig och lättillgänglig tidskrift. Den blev en viktig inkörsport för mig. Ett annat exempel är poddradioprogrammet *P3-Dokumentär* som avgränsat sig till svensk kultur- och samhällshistoria. Det programmet har lyckats levandegöra och förankra historien i nuet. Programmet beskriver det förflutna men tar också upp effekten av det förflutna. Som till exempel hur familj, närstående vänner, myndigheter och förövare har gått vidare efter ett våldsbrott. Programmet försöker också ta reda på hur detta påverkat samhället i stort – om det går att se några generella tendenser eller konsekvenser. Historia har med andra ord gått från att vara ett slätstruket ämne i skolan till att, i allt större grad, bli en kommersiellt gångbar produkt i butik. Eller ännu bättre – något som väcker intresse.

PROJEKTETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Det kändes naturligt att avgränsa sig till svensk historia eftersom jag själv är svensk, den mest sannolika mottagaren är svensk och mitt resultat är på svenska. Om syftet ska uppnås – att försöka öka intresset och minska det känslomässiga avståndet till historien – så behöver exemplen också få intimitet och lokal förankring. Så jag sökte i böcker, i tidningar, på radio och internet efter variation i personer: levnadstid, klasstillhörighet, ålder, kändisstatus, sysselsättning, kön och utseende. Jag sökte efter både misslyckanden och bedrifter. Vissa händelser kom med på listan för att jag vet förvånansvärt lite om dem. Andra kom med för att de etsat sig fast i mitt minne. En viktig gemensam nämnare blev oväntade möten. Skridskokung möter laserman, jordskred möter poet, rättsövergrepp möter björkar och manlig boxare möter feminist. Stort och litet, nu och då. Politik, idrott, kultur, vetenskap, våldsbrott, musik, naturkatastrofer och diplomati. Jag ville skapa en komposition som håller intresset vid liv hos betraktaren. En komposition som visar en rymligare och mer trovärdig bild av Sveriges historia än enbart krig och kröningar av mäktiga män. Men jag var också noggrann med att svära mig fri från att vara heltäckande. Jag bestämde att detta ska få bli mina nedslag och att jag ska gå dit lusten finns. Det resulterade i 34 exempel.

Fotografi är ett välanvänt media för att dokumentera vår nutid och redovisa vårt förflutna. Men före 1839, då den första kameran dök upp på marknaden, användes teckning och måleri för att avbilda och porträttera. Idag räknas det som ett ovanligt gestaltungsmedel inom historieskrivningen och jag vill fylla det tomrummet. Det är delvis därför »Ånyo« är ett illustrationsprojekt.

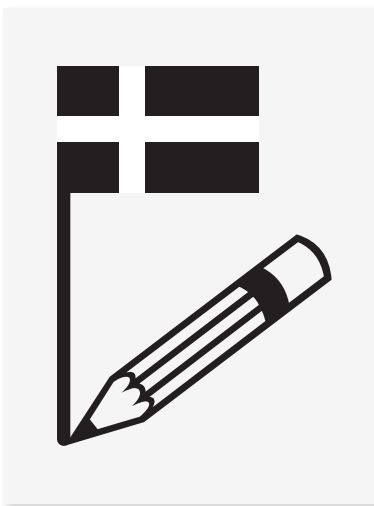
En annan viktig förutsättning var att illustrationerna skulle ingå i en bok. Boken är, i förhållande till exempelvis tv och radio, ett utmärkt verktyg för att redovisa en historisk bredd på en och samma plats – utan att det för den sakens skull behöver upplevas fragmentariskt eller splittrat. Boken är dessutom ett bra media för selektivitet, där du själv kan välja när du vill stanna upp eller gå vidare. Betraktaren blir på sätt och vis berättaren själv.

IDENTIFIERAT PROBLEM: PROBLEMFÖRMULERING

Jag upplever att svensk kultur- och samhällshistoria ofta presenteras på ett onyanserat och likriktat sätt. Det saknas en variation i utbudet av tryckta medier, vilket jag tror grundar sig i bristen på estetisk mångfald. Fotografiet har förtur som uttrycksmedel och formspråket är oftast stramt och återhållsamt. Dessa gestaltungsproblem gör att innehållet löper risk att undgå läsarens intresse, vilket i sin tur kan leda till att engagemanget för ämnesområdet svalnar och kunskapen om det förflutna minskar.

MÅL

Målet med »Ånyo« har varit att illustrera ett urval händelser/personer till en digitaltryckt bok som handlar om nedslag i svensk historia. Projektet har gästats

- **Läroböcker.** Formspråket är oftast stramt och återhållsamt vilket gör att innehållet löper stor risk att undgå läsarens intresse.
- **Almstriden.** Miljöaktionen för de hundraåriga almarna i Kungsträdgården 1971 är både en klassiker och en personlig favorit från förra seklet.
- **Pennan.** »Ånyo« består av 34 illustrerade stickprov ur svensk historia.

av Björn Dahlbäck som har skrivit bokens texter. Korta, sakliga texter som tillsammans med mina illustrationer fungerar som en vinjett till svensk historia.

»Ånyo« har som målsättning att fungera som en lustfylld och förutsättningslös inkörsport till svensk historia. Men också en kontrast och ett komplement till det nuvarande utbudet av böcker inom ämnet. Dels för den som inte tidigare blivit intresserad av ämnesområdet, dels för den som redan är det och vill ha något annorlunda i bokhyllan. Projektet riktar sig såklart också till de som har ett intresse för bilden som berättelse. Inte minst dem.

SYFTE

Syftet med »Ånyo« är att bidra till ett ökat intresse för ämnesområdet svensk historia. Att medvetandegöra vad som hände *då*, leder förhoppningsvis till eftertanke om *sen*.

RESULTAT: ÅNYO

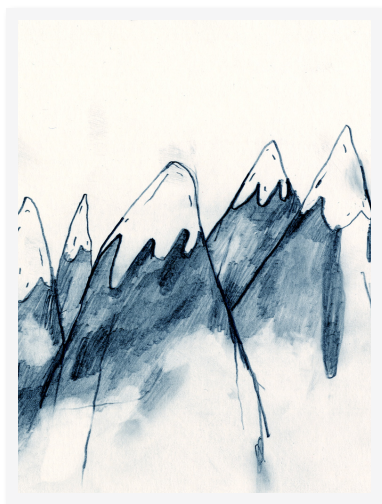
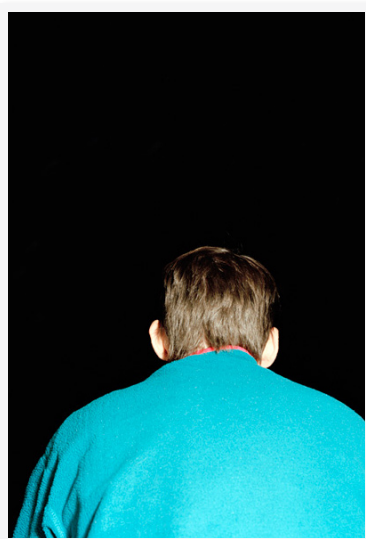
Projektet har resulterat i en femtiosexsidig limbunden bok i formatet 205 x 265 mm. Boken innehåller illustrationer och texter till 34 händelser/personer i svensk historia. Jag har illustrerat och Björn Dahlbäck har skrivit texter. Majoriteten av de illustrationer som ingår i boken är ursprungligen analog; dvs gjorda med penna, papper och sax. Därefter har vissa illustrationer kompletterats/kryddats med digitala (vektorerade) inslag. Bokens papper kommer från MAP. Scandia 2000 naturvit 150 g till inlagan och Scandia 2000 naturvit 240 g till omslaget. Typsnittet som använts är Futura och New Century Schoolbook. Boken ska digitaltryckas i en limiterad förstaupplaga på Palmeblads i Göteborg. Detta är bokens urval:

- Jonas Kullhammar / Karin Boye / Ingemar »Ingo« Johansson / Stormen Gudrun / Almstriden / Kata (Katarina) Dalström / Birgit Åkesson / Andrée-expeditionen / Bobby Äikiä / Barbro »Bang« Alving / Axel von Fersen D.Y. / Raoul Wallenberg / Cats Falck / Den svenska rasläran / Chatarina Krångh / Stockholms blodbad / Kristian »Tyrann« II / Gustav Vasa / Gustav Vasas trasa / Regalskeppet Vasa / Normalmorgsdramat / Gillis Grafström / Stig Wennerström / Göteborgskravallerna / Karl XI / Lasermannen / Hugo Alfvén / Jordskredet i Surte / Yngsjömordet / Konstkuppen mot Nationalmuseum / Umeåbranden / Knutbydramat / Neurosedynskadorna / Dag Hammarskjöld •

Jag skapade ett index längst bak i boken för Björns texter. Det resulterade i att både text och bild får upplevelsemässigt mer utrymme, mer luft på sidorna. Pappret har en gul ton i sig för att återskapa känslan av ritpapper; illustrationens originalpapper.

Illustrationerna som finns i boken gör inte anspråk på att vara någon dogmatisk sanning. Det rör sig inte om några encyklopediska eller fotografiska illustrationer. Tvärtom. Jag har valt ett fritt förhållningssätt, ett kontemporärt formspråk och en poetisk berättartyp som kontrast till de sakliga texterna. Min förhoppning är att bokens innehåll ska få betraktaren att interagera med sina egna tolkningar. Det tror jag kan väcka ett intresse.

Typsnittet Futura används i bokens rubriker, kolofon och pagina. En sans serif ritad av den tyska formgivaren Paul Renner 1928. Futura marknadsfördes då som »typsnittet för vår tid« och under många år i mitten av 1900-talet var det också det. Jag har valt att använda det, tillsammans med antikvan New Century Schoolbook för att de båda för tankarna tillbaka i tiden. Den sistnämnda används som brödtext i bokens index. Ett skolbokstypsnitt med robust karaktär som också använts flitigt i dagspress på grund av sin höga läsbarhet i liten grad.

- **Olust.** »Ånyo« är avsedd för den som inte tidigare blivit intresserad av historia.
- **Stora och lilla a.** Typsnittet futura, ritat av den tyska formgivaren Paul Renner 1928.
- **Spetsbergen.** Denna illustration, som inte kom med i boken, föreställer platsen Andrée-expeditionen utgick ifrån. Det var kanske denna vy de lämnade bakom sig i luftballongfärden över Nordpolen.

RESULTATET SOM LÖSNING PÅ PROBLEMET

Det är bokens koncept som är mitt förslag till hur problemet kan lösas. Den innehåller illustrationer – ett återuppväckt och friskt gestaltungsmedel som står för ökad variation inom området. Den avdramatiserar och tillåts vara selektiv. Den visar en hyfsat rymlig och tillåtande bild av vad som räknas som historia. Den ger läsaren möjlighet att själv analysera eller fantisera kring innehållet. Den medvetandegör själva funktionen av att bekanta sig med det förflutna. Utan den funktionen har varken pedagogiken eller kunskapen någonting att stå på. Tillsammans tror jag detta kan fungera som en underhållande inkörsport till svensk historia.

RESULTATET I BILD

Här nedanför kan du läsa två av bokens trettiofyra bildtexter. De är alla placerade i bokens index. Siffran framför händelsen här nedanför hänvisar till samma notering den tillhörande bilden har i boken. På de följande åtta sidorna visas ett urval av mitt resultat.

8 • ANDRÉE-EXPEDITIONEN

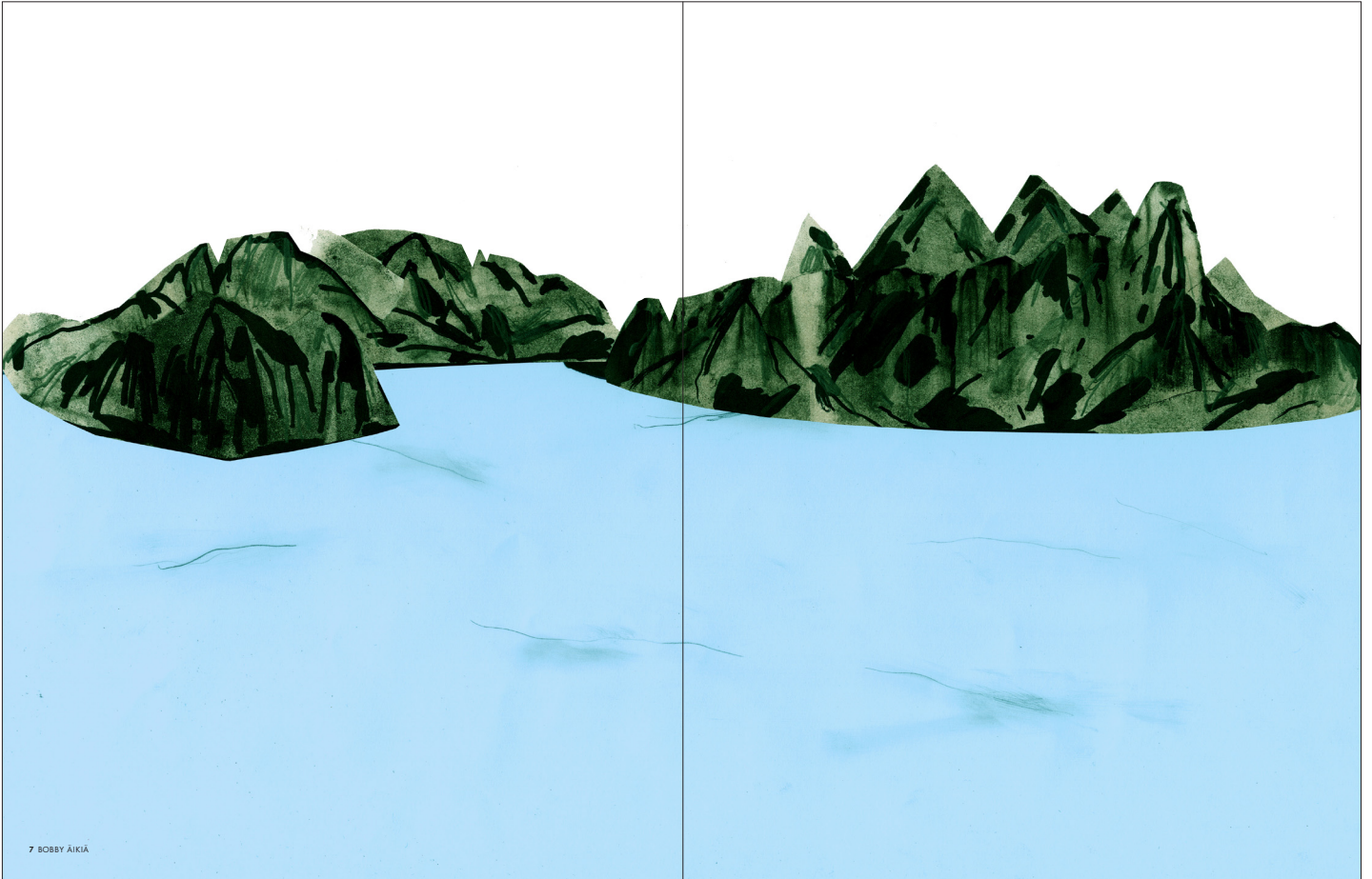
Den 11 juli 1897 lyfter en luftballong fylld med vätgas från Danskön på Spetsbergen. Ombord finns tre män: Expeditionsledaren Salomon August Andrée (43 år), Nils Strindberg (25 år) och Knut Frænkel (27 år). Planen var att fara över Nordpolen – där ingen människa tidigare varit. Projektet var mycket omskrivet och uppmärksammat och hade kungligt stöd. Strax efter starten sker missöden, de förlorar styrlinor och ballongen havererade på isen efter några dagar. De tre vandrar över isen och finner Vitön, där de slår läger men går under av umbäranden. Först 33 år senare återfinns kvarlevorna. Kistorna ankommer under stora hyllningar med ett örlogsfartyg till Stockholm och de tre begravs senare under högtidliga former.

13 • CATS FALCK

Så här löd en påannonsering i Sveriges radio sommaren 2007: »Journalisten och Rapportmedarbetaren Cats Falck försvinner spårlöst i slutet av 1984 tillsammans med sin väninna Lena Gräns. Först ett halvår senare hittas de båda kvinnorna döda när man finner deras bil på botten i Hammarbyhamnen i Stockholm«. De två väninnorna hade varit ute och druckit vin samma kväll. Senare avskrivs fallet som en olycka. Men spekulationer om vad som kan ha hänt fortsätter. Hade hon som journalist kommit över någon typ av känsligt material? Ett reportage i Berliner Zeitung lanserade teorin att säkerhetspolisen Stasi, i forna Östtyskland, var inblandade och att Cats Falck kommit över uppgifter om smuggling av teknologi från Sverige.

RESULTAT. Två uppslag från boken i 50 procent av originalstorlek.
Överst: Fram- och baksida / Nertill: Birgit Åkesson och Andrée-expeditionen.

7 BOBBY ÄIKIÄ

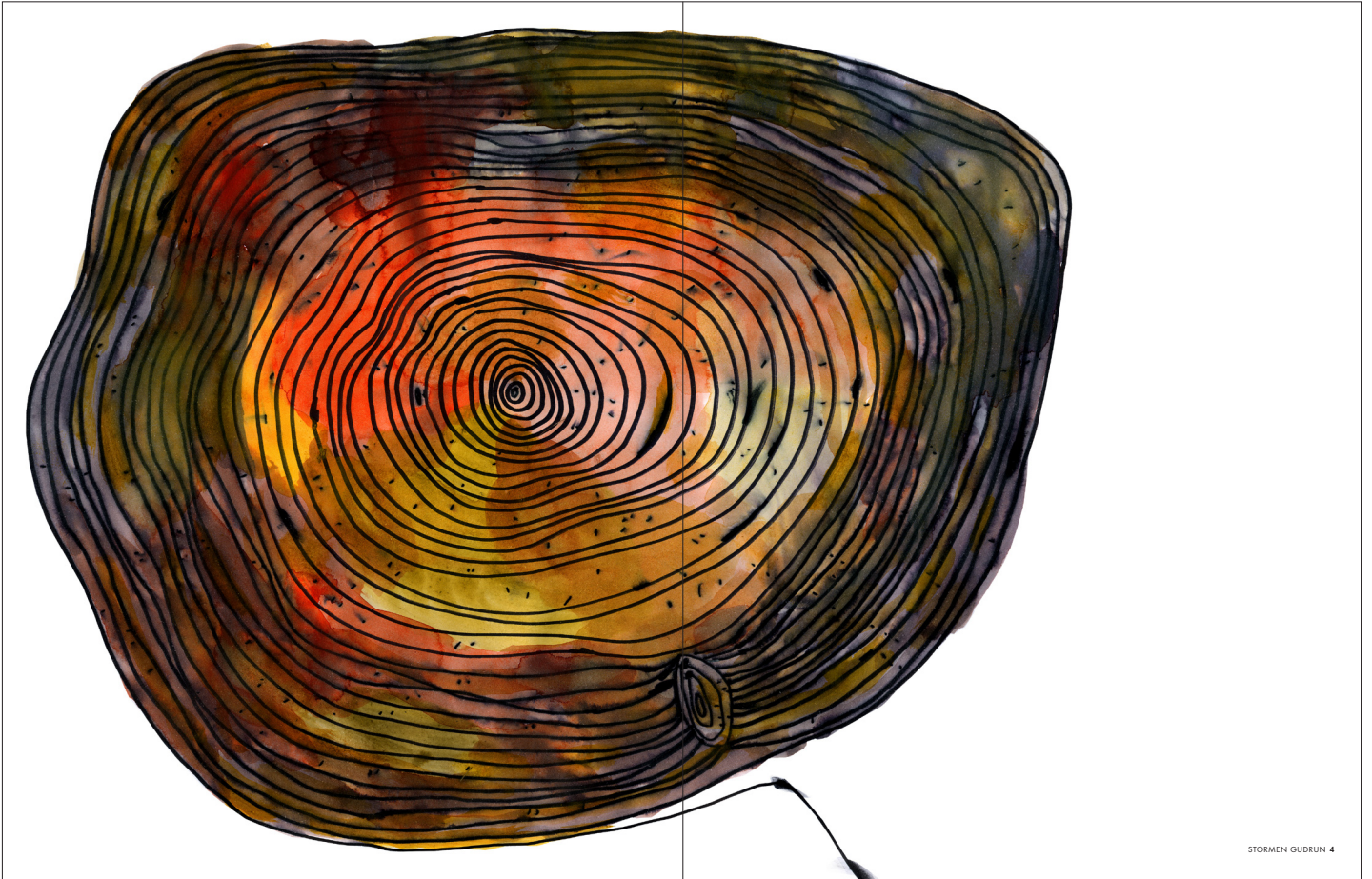

30 BARBRO ALVING

AXEL VON FERSEN D.Y. 31

RESULTAT. Två uppslag från boken i 50 procent av originalstorlek.
Överst: Bobby Äikiä / Nertill: Barbro »Bang« Alving och Axel Von Fersen D.Y.

STORMEN GUDRUN 4

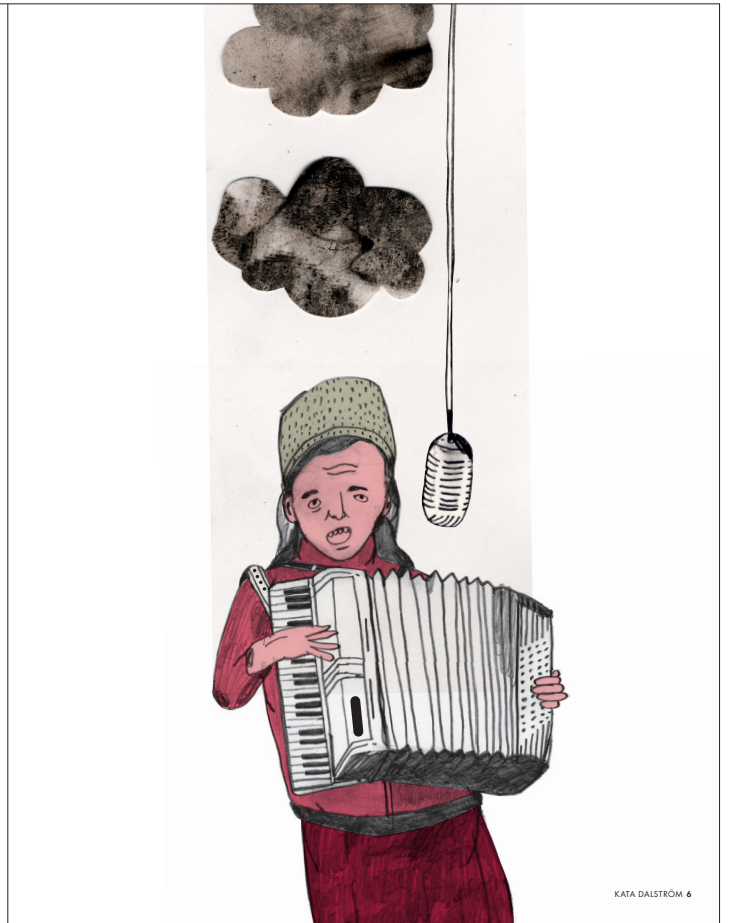

15 GUSTAV VASAS TRASA

REGALSKPETT VASA 16

RESULTAT. Två uppslag från boken i 50 procent av originalstorlek.
Överst: Stormen Gudrun / Ner till: Gustav Vasas trasa och Regalskeppet Vasa

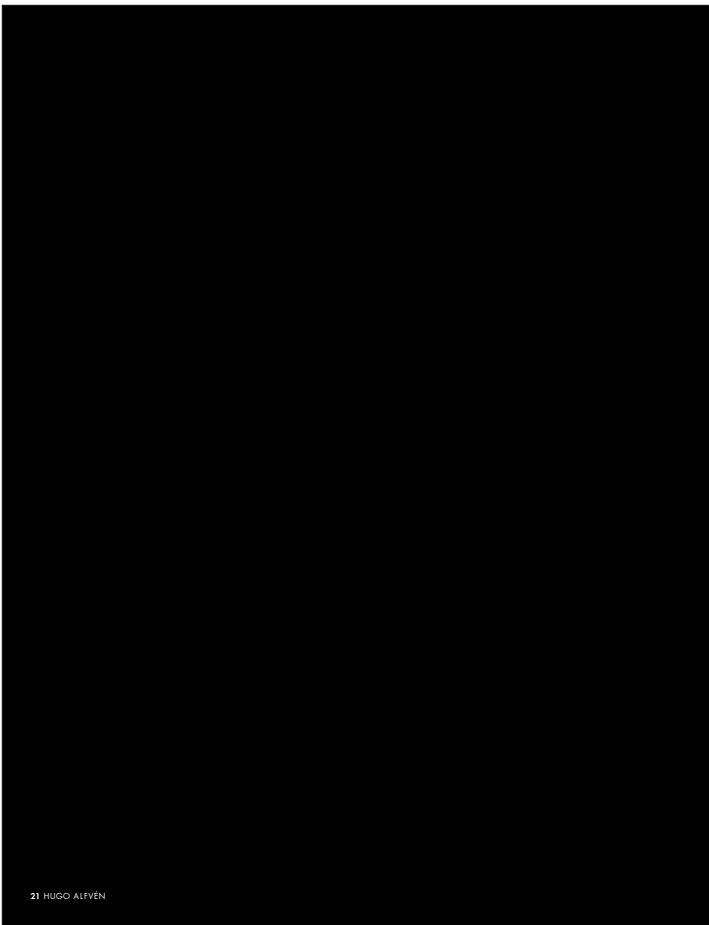
RESULTAT. Två uppslag från boken i 50 procent av originalstorlek.
Överst: Almstriden och Kata (Katarina) Dalström / Nertill: Normalmstorgsdramat

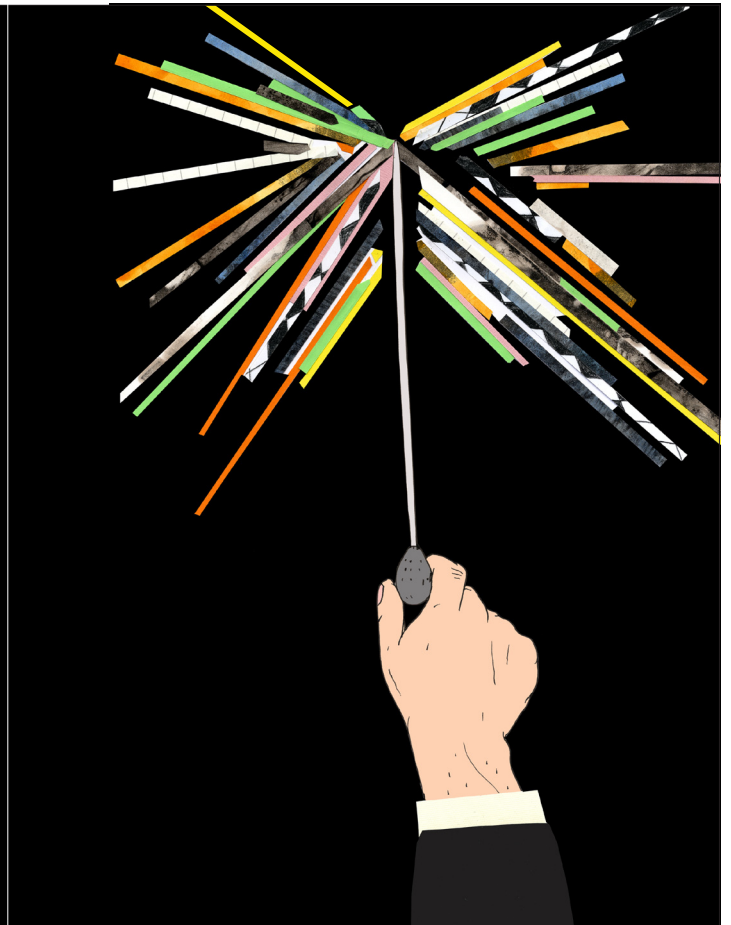
26 RAOUL WALLENBERG

CATS FALCK 27

21 HUGO ALFVÉN

RESULTAT. Två uppslag från boken i 50 procent av originalstorlek.
Överst: Raoul Wallenberg och Cats Falck / Nertill: Hugo Alfvén

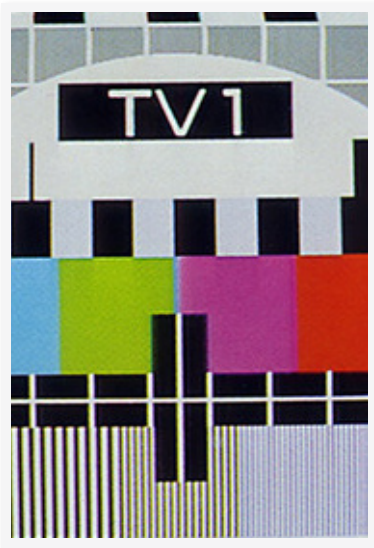
YNGSJÖMORDET. Illustration från en sida i boken i skala 1:1

STIG WENNERSTRÖM. Illustration från en sida i boken i skala 1:1

UMEÅBRANDEN. Illustration från en sida i boken i skala 1:1

- **Mellan programmen.** »Ånyo« skulle kunna vidareutvecklas till en serie korta, pedagogiska vinjettnationer för Svt.
- **Demokrati.** Eller varför inte en hemsida där besökaren själv kan nåla fast sin bild av Sveriges historia.
- **Illustrationsprocessen.** Under arbetets mest underhållande period låg det papper överallt. Det visade sig att pappersspill var användbart för att porträttera Hugo Alfvén.

DISKUSSION: RESULTATET I ETT STÖRRE SAMMANHANG

Arbetet med att ta »Ånyo« från idé till produkt har varit en ganska ensam resa. Men min förhoppning är såklart att fler än jag ska kunna få nytta av resultatet. Jag tror tyvärr inte att boken är kommersiellt gångbar i bokhandeln. Men det finns andra platser för den. Den har ett eklektiskt innehåll – med en förening av idéer, uttryck och exempel från olika håll. Detta möjliggör andra alternativ. Den skulle kunna säljas via min egen hemsida, med produktion och distribution genom egen firma. Eller genom ett bokförlag likt Historiska Media som också säljer och distribuerar via nätet. Den skulle kunna säljas på museer eller liknande bokaffärer som inriktat sig på konst- och designlitteratur. Ett annat alternativ är att marknadsföra »Ånyo« som ett utbildningsmaterial för grundskolan. Där tror jag att boken skulle kunna fungera som ett friskt komplement till den nuvarande litteraturen. Eleven skulle förslagsvis kunna använda något av exemplen i boken som språngbräda för ett eget skolarbete.

»Ånyo« skulle också kunna vidareutvecklas till en bokserie; en volym med andra exempel från svensk historia. Jag skulle kunna fortsätta själv men jag tror det hade varit mer intressant att låta andra illustratörer ta vid – med samma idé, format och struktur. Det är också möjligt att applicera idén på ett annat media. Kanske en serie korta vinjettnationer för Svt? Eller så kan bokens illustrationer utgöra grundplåten för en nystartad hemsida, där besökare själva kan bidra med bilden av Sveriges historia. Efter ett halvår skulle det kunna bli en bok i sig – där folket själva skrivit historien.

ARBETETS KVALITETER; FÖRTJÄNSTER OCH BRISTER

Resultatet förutsätter att läsaren själv söker fördjupad kunskap eftersom bilderna och texterna i boken snarare fungerar som en vinjett/ett smakprov. Om man som läsare söker en problematiserande och kritisk diskussion, då får man helt enkelt söka sig någon annan stans. Boken ska ju fungera som en lättillgänglig ingång till svensk historia. Då får det inte bli för tungt. Detta är på sätt och vis både en förtjänst och en brist.

Det kan tyckas vara naivt, att försöka lösa problem med illustration. Det finns helt andra sätt att göra det på. Många är säkert betydligt mer effektiva än mitt. Men det är med just detta gestaltungsmedel och denna kompetens som *jag* kan göra ett försök.

REFLEKTION KRING DEN EGNA PROCESSEN

Examensarbetet har inneburit en stor utmaning för mig. Det tveklöst största motståndet fann jag när jag skulle skriva den här texten. Det är svårt att klargöra och teoretisera val som i många fall baserar sig på intuition. Men arbetet med att formulera vad projektet egentligen handlar om har också utvecklat mig. Precis som arbetet med att närma sig ämnesområdet historia, som egentligen aldrig riktigt intresserat mig. Det är först när jag närmat mig ämnet på egna villkor som jag blivit mottaglig.

Men den största behållningen har helt klart varit illustrationsprocessen. Jag har haft oförskämt roligt, vilket också resulterat i en stor mängd material. Jag utgick från en lång lista över händelser och personer ur svensk historia. En »att-teckna-lista« alldeles för lång för att hinna med. Det har gjort det möjligt för mig att gå vidare när jag varit utan idéer eller suttit och grävt i en linje för länge. En månads tecknande har utvecklat mitt formspråk och mig själv som bildberättare. Men formspråket har också utökats, med uttryckssätt och motiv som jag inte använt mig av tidigare. Det känns hoppfullt.

LÄSTIPS

- Dahlberg, Hans. (2001). **Hundra år i Sverige: Krönika över ett dramatiskt sekel**. Bonnier, Stockholm. ISBN 91-0-057366-3.
- Davenport, Hugo. (2003). **Days that shook the world. Events that shaped world history**. BBC, London. ISBN 0563-48783-6.
- Dexter, Emma. (2005). **Vitamin D: New Perspectives in drawing**. Phaidon, New York. ISBN 978-0-7148-4545-6.
- Hadenius, Stig / Nilsson, Torbjörn / Åselius, Gunnar. (1999). **Guide till Sveriges historia**. P.A Norstedt & Söner, Värnamo. ISBN 91-7285-032-9.
- Hedin, Marika / Linderborg, Åsa / Nilsson, Torbjörn. (2005). **Bilden av Sveriges historia**. Stockholm W&W. ISBN 91-46-21155-1.
- **Populär Historia**. Tidskrift utgiven av Svenska Historiska Media AB.
- Rehnberg, Mats. (1966). **Globerama: Vårt tids vetande, helt i färg**. Lexikon del 1-7. Bernces förlag, Polen.
- Seth, Ronald. (1969). **Första gången det hände – Höjdpunkter i människans historia**. Bra Böcker, Höganäs. Katalog ID 0000146490.
- Wilson, Ian. (1988). **Historiska hemligheter – Oupptäckta platser, gravar, vrak och skatter**. Rabén & Sjögren, Stockholm. ISBN 91-29-59204-6.

KÄLLFÖRTECKNING

- Birgitta Odén (citerad på sida 1). Källa: 2008-04-03 Nationalencyklopedin http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=203334

1

Bilaga 1. Moodboard

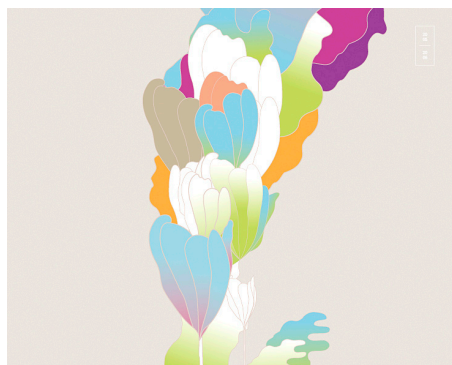
Denna moodboard handlar om förhållandet mellan nu och då. Om dåtidens påminnelse och aktualitet i nuet. Historia berättas på många sätt. I allt från TV, radio och dagstidningsreportage – till tidskrifter, böcker, film och internet. Det kan röra sig om allt från den enskilda människans berättelse om sin uppväxt i Västerås, till underhållningsprogrammet På spåret i Svt. Det kan handla om dina föräldrars fotoalbum eller mediala bilder som fastnat i det kollektiva medvetandet. Det kan handla om 1100-talets Arn eller Maja Hagermans obekväma sanning om våra förfäder. Det förflutna är under ständig utveckling.

2

Bilaga 2. Moodboard

Dessa bilder har fungerat både som en inspirationskälla och en katalysator för min kreativa process. Jag behövde se att det går att kombinera olika maner, utan att det för den sakens skull behöver upplevas splittrat.

3

Bilaga 3. Illustrationsprocess

Bilden nedanför visar en av projektets utvärderingsdagar, innan allt material skulle in i datorn (för att sedan komma ut igen). Det gav mig överblick att se vad som skulle sllas bort, utvecklas, sammanföras eller bevaras precis som det är.

